

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Резніченко Віолетта Валеріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Діяльність страхових компаній на ринку ризикового страхування

(назва кваліфікаційної роботи бакалавра)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва спеціальності)

Студентки IV курсу

(номер курсу)

(підпис)

В.В. Резніченко

(ініціали, прізвище)

групи ФБСз-71с

(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

(підпис)

В.В. Резніченко

(ініціали та прізвище здобувача)

Керівник професор, д.е.н.

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

І.І. Рекуненко

(ініціали, прізвище)

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему «ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ РИЗИКОВОГО
СТРАХУВАННЯ»
студентки Резніченко Віолетти Валеріївни

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності виділення ризикових видів страхування як систему окремого індивідуального ринку. Ризикове страхування дозволяє захистити майнові та особистісні інтереси громадян, відшкодувати завдані збитки у разі настання страхових випадків, що носять ймовірнісний, непередбачуваний характер, а також є одним з найбільш стабільних джерел фінансових ресурсів для інвестицій в економіку.

Мета кваліфікаційної роботи – розгляд теоретичних засад становлення ринку ризикового страхування та оцінка діяльності страхових компаній на ньому.

Об'єкт дослідження – фінансово-економічні відносини, що здійснюються на ринку ризикового страхування.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні та практичні аспекти діяльності страхових компаній на ринку ризикового страхування.

В результаті роботи охарактеризовано теоретичні засади ризикового страхування, визначено поняття, зміст, організаційну структуру страхового ринку та з'ясовано місце ризикового страхування в класифікаційній системі. У ході аналітичної частини роботи було проаналізовано основні показники розвитку ринку «non-life» страхування в Україні, проведено оцінку діяльності СК «Провідна» як одного з представників – лідерів на ринку ризикового страхування, а також визначено основні проблеми та напрямки розвитку страхового ринку в Україні.

Ключові слова: загальне страхування, ризикове страхування, non-life страхування, ринок страхових послуг, випадковість, непередбачуваність, майнові інтереси, відповідальність.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 40 сторінках, з яких список використаної літератури із 43 найменувань. Робота містить 10 таблиць, 8 рисунків, а також 4 додатки.

Рік захисту роботи – 2021 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ (науковий ступінь, учене звання)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр)

(назва)

студентці IV курсу групи ФБСз-71с

(номер курсу)

(шифр групи)

Резніченко Віолетті Валеріївні

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Діяльність страхових компаній на ринку ризикового страхування затверджена наказом по СумДУ № 0165-VI від «08» квітня 2021 року.
2. Термін подання студентом закінченої роботи «07» червня 2021 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи – розгляд теоретичних засад становлення ринку ризикового страхування та оцінка діяльності страхових компаній на ньому.
4. Об'єкт дослідження – фінансово-економічні відносини, що здійснюються на ринку ризикового страхування.
5. Предмет дослідження – теоретико-методологічні та практичні аспекти діяльності страхових компаній на ринку ризикового страхування.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах ПрАТ СК «Провідна»
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
Розділ 1	Теоретичні засади ризикового страхування та його роль у забезпеченні соціального захисту населення	28.05.2021
Розділ 2	Сучасний стан ризикового страхового ринку в Україні	01.06.2021

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра: розглянути поняття, зміст та організаційну структуру страхового ринку, охарактеризувати ризикове страхування в класифікаційній системі, здійснити аналіз основних показників розвитку ринку non-life страхування, провести оцінку діяльності СК «ПРОВІДНА» на ринку ризикового страхування, визначити проблеми та напрямки розвитку страхового ринку в Україні

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «22» січня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

І.І. Рекуненко
(ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав _____
(підпис)

В.В. Резніченко
(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1 Теоретичні засади ризикового страхування та його роль у забезпеченні соціального захисту населення.....	9
1.1 Поняття, зміст та організаційна структура страхового ринку.....	9
1.2 Ризикове страхування в класифікаційній системі.....	14
Розділ 2 Сучасний стан ризикового страхового ринку в Україні.....	20
2.1 Аналіз основних показників розвитку ринку non-life страхування.....	20
2.2 Оцінка діяльності СК «ПРОВІДНА» на ринку ризикового страхування.....	26
2.3 Проблеми та напрямки розвитку страхового ринку в Україні.....	35
Висновки.....	39
Список використаної літератури.....	41
Додаток А Основні страхові послуги ПрАТ СК «Провідна».....	47
Додаток Б Баланс (звіт про фінансовий стан) ПрАТ СК «Провідна».....	48
Додаток В Звіт про фінансові результати ПрАТ СК «Провідна».....	51
Додаток Г Звіт про рух грошових коштів ПрАТ СК «Провідна».....	54

ВСТУП

Страховання стимулює розвиток ринку капіталу будь-якої економіки, а ризикові види страхування надають гарантії відновлення порушених майнових інтересів у разі природних, технологічних катастроф та інших непередбачених явищ. Як система захисту особистих і майнових інтересів громадян, суб'єктів господарювання та держави воно є необхідним елементом сучасного суспільства. Ризикове страхування дозволяє не тільки відшкодувати завдані збитки у разі настання страхових випадків, що носять ймовірнісний характер, а й є одним з найбільш стабільних джерел фінансових ресурсів для інвестицій. Це визначає актуальність теми дослідження та стратегічну позицію ризикового страхування в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Значну увагу дослідженню проблем страхового процесу, а також сутності ризикових видів страхування висвітлено в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед них слід виділити таких як: М. М. Александрова, В. Д. Базилевич, И. Т. Балабанов, А. Е. Гаспарян, Т. А. Говорушко, А. Є. Жеребко, О. І. Завійська, А. Г. Загородній, Ю. О. Заїка, О. Слюсаренко, С. В. Тендериць, Ю.М. Уманців, М.С. Дворак, Н. Ю. Якимчук та В. Л. Карпенко та інших. Однак в економічній літературі відчувається дефіцит робіт, в яких розглядаються проблеми комплексного дослідження питань розвитку ризикового страхування і забезпечення захисту майнових інтересів страхувальників.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра – розгляд теоретичних засад становлення ринку ризикового страхування та оцінка діяльності страхових компаній на ньому.

Відповідно до поставленої мети, передбачається вирішення наступних завдань:

- охарактеризувати теоретичні засади ризикового страхування та його ролі у забезпеченні соціального захисту населення;
- визначити поняття, зміст та організаційну структуру страхового ринку:

- з'ясувати місце ризикового страхування в класифікаційній системі;
- проаналізувати основні показники розвитку ринку non-life страхування в Україні;
- провести оцінку діяльності СК «ПРОВІДНА» на ринку ризикового страхування;
- визначити проблеми та напрямки розвитку страхового ринку в Україні.

Об'єкт роботи – фінансово-економічні відносини, що здійснюються на ринку ризикового страхування.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні та практичні аспекти діяльності страхових компаній на ринку ризикового страхування.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становлять методи пізнання та аналізу, а саме: методи теоретичного узагальнення і порівняння – для визначення сутності та змісту основних дефініцій; системний підхід – для вивчення економічних процесів на ринку страхування України, графічний аналіз – для наочного відображення отриманих результатів; статистичний аналіз – для дослідження функціонування ринку ризикового страхування в Україні та зіставлення фактичних даних звітного і попередніх років; коефіцієнтний метод – для оцінки діяльності страховика.

Інформаційну основу роботи становлять праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, підручники, навчальні посібники, періодичні видання, статті з наукових журналів та збірників, офіційні документи, рейтингові звіти Ліги страхових організацій, річні звіти українських страхових компаній, відкриті джерела Інтернету.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РИЗИКОВОГО СТРАХУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1 Поняття, зміст та організаційна структура страхового ринку

Сьогодні неможливо уявити ринкове суспільство у якому сфера страхових відносин не набула широкого поширення. Стабільний розвиток страхового ринку сприяє економічному зростанню країни, оскільки добре організований страховий сектор спрощує ділові та економічні відносини, розподіляє ризики, забезпечує стійкі інвестиції та фінансову стабільність.

Термін «страхування» походить від латинського слова, що в перекладі означає «безтурботний». Англійське слово «insurance» – дослівно перекладається «убезпечення». Зміст даного поняття також пов'язують зі словом «страх». Коли людина відчуває страх втрати цінностей або життя чи здоров'я, вона прагнення захистити себе, своє майно від впливу непередбачуваних обставин та мінімізувати ризики [10].

Історичний розвиток суспільства свідчить, що все людське існування пов'язане з непередбачуваними обставинами, які призводять до знищення майна, загибелі людей або шкодять здоров'ю. Ще за часів існування Шумерського царства (близько V тисячоліття до н. е.) люди намагалися убезпечити себе від потенційних торгівельних збитків. Згадки про варіацію страхування згадувались у законах вавилонського царя Хаммурапі (XVII ст. до н. е.), де було передбачено укладання страхової угоди між учасниками торгівельного каравану про відповідальність за збитки, які могли зазнати його учасники [11].

Страхова індустрія, як сучасне явище, почала формуватися ще в 1794 році в штаті Коннектикут (США) [33], де з'явилися перші офіційні страхові фірми, сьогодні ж найбільшою штаб-квартирою в світі є Нью-Йорк.

Страховий ринок – це економічна система співвідношення попиту і пропозиції на страхові послуги. Він визначається, з одного боку – потребою фізичних і юридичних осіб у страхуванні, а з іншого боку – готовністю заплатити

певну грошову суму за страхову гарантію. Саме тому і виникають страхові компанії, які розробляють страхові пропозиції під певні запити потенційних клієнтів.

На виникнення і розвиток цих компаній впливає економічне становище держави: чим воно стабільніше, тим більше можливостей з'являється як у страховиків, так і у страхувальників. Велике значення має і державна політика в галузі страхування.

Страховий ринок є важелем регулювання економіки та потужним джерелом акумулювання коштів для подальшого довготермінового інтегрування в національне господарство [5]. Відмінність діяльності страхових компаній від інших суб'єктів господарювання полягає в тому, що вони збираючи страхові премії забезпечують майбутні виплати за результати страхових випадків. Таким чином, страховики мають у своєму розпорядженні достатньо великий капітал, який вкладають в інвестиційну діяльність. Отриманий дохід від інвестицій дає змогу сформувати резерви під виплату страхових випадків.

Специфіка фінансових відносин в страховій справі полягає в імовірнісному, солідарному, еквівалентному і замкнутому їхньому характері. Імовірнісний характер обумовлюється непередбачуваністю виникнення ризикових ситуацій і непередбачуваністю розмірів збитків від них, а замкнутість означає отримання страхових відшкодувань і страхових забезпечень учасниками страхування (страхувальниками) [7].

Страховий ринок відображає форму організації фінансових відносин між продавцями та покупцями страхових продуктів з метою забезпечення страхового захисту населення. Система суб'єктів страхового ринку, що обслуговують процес страхування, представлено на рис. 1.1.

Організацію та нагляд за страховою діяльністю здійснює регулюючий орган. В Україні державне регулювання ринку страхування було покладено на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Проте, 1 липня 2020 року набув чинності закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» [15], або так званий закон «про спліт», за яким відбулася ліквідація Національної комісії, а функції нагляду за діяльністю страховиків здійснюється Національним банком України.

Рисунок 1.1 – Структурні та інфраструктурні елементи страхового ринку

Структурними елементами страхового ринку виступають продавці страхових послуг (страховики) та покупці страхових послуг (страхувальники). Вони відображаються сукупність взаємовідносин та забезпечують функціонування страхової системи як єдиного цілого [25].

Інфраструктурні елементи страхового ринку – це різні установи, підприємства, організації, що обслуговують ринок, створюють сприятливі умови для ефективного функціонування [22]. Вони значно полегшують і спрощують взаємовідносини між продавцями та покупцями страхових продуктів, дають можливість доцільніше розподіляти і використовувати ресурси, оптимальніше вкладати і використовувати капітал, створюють більш безпечні умови для діяльності.

На рисунку 1.2 відображена організаційна структура страхового ринку України.

Як зазначалось раніше, регулювання та нагляд за страховою діяльністю в Україні зараз здійснює Національний банк. На нижній регулюючій ланці знаходяться організації, що є об'єднаннями страховиків у відповідній сфері обов'язкового страхування.

Рисунок 1.2 – Організаційна структура страхового ринку

Моторне (транспортне) страхове бюро (МСБЮ) – єдине об'єднання страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам (ОСЦПВВНТЗ), участь страховиків у даному бюро є обов'язковою

умовою ведення діяльності. Морське бюро – контролює страхування у сфері морського і річкового транспорту. Авіаційне бюро – займається питаннями щодо проведення обов'язкового авіаційного страхування. Ядерний страховий пул – об'єднання страховиків, що проводять обов'язкове страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду.

На третьому рівні представлені типи страховиків за формою організації страхування. На страховому ринку України переважають акціонерні страхові компанії, проте також функціонують перестрахові компанії, товариства взаємного страхування та представники державного соціального страхування [42].

Акціонерні страхові компанії являють собою недержавну організаційну добровільну форму, де в якості страховика виступає приватний страховий капітал у вигляді акціонерного фонду.

Взаємне страхування – це недержавна організаційна форма страхування, яка виражає домовленість між групою страховиків про компенсацію один одному майбутніх можливих страхових збитків в певних частках страхування згідно прийнятими умовами формування.

Державне страхування являє собою організаційну форму, де в якості страховика виступає держава в особі спеціально уповноважених на це організацій. В коло інтересів держави входить його монополія на проведення певних видів страхування, визначених законом про статус страхової діяльності.

Страховими посередниками на ринку виступають страхові агенти та страхові брокери. Страховий агент є представником від імені компанії, його робота – запропонувати і продати послугу. Страхові брокери – це також представники між страховою компанією та їх клієнтами, проте брокери допомагають потенційним застрахованим знайти підходящу страхову програму у одного страховика, або порівняти декілька пропозицій [36]. Страхові брокери здійснюють незалежну посередницьку діяльність від свого імені і представляють інтереси як страховика, так і страхувальника.

Професійні оцінювачі страхових ризиків – це спеціалісти, які займаються експертизою ризиків. Сюрвейер – представник компанії, що займається оглядом

майна та оцінює ймовірність настання страхової події. Аварійний комісар – розслідує страховий випадок (переважно у видах транспортного страхування). Аджастери (диспашери) – спеціаліст з урегулювання спорів у сфері морського страхування.

Страхувальники займають окреме місце в організаційній структурі страхового ринку, оскільки є одним з двох суб'єктів страхових відносин. Це фізичні чи юридичні особи, що заключають договір з страховою організацією, страхуючи власний інтерес чи інтерес третьої особи. Зазвичай поняття «страхувальник» і «застрахований» збігаються тому, що як правило договір особистого страхування укладається на випадок настання подій, що можуть статися в житті самого страхувальника [4]. Однак, в окремих видах страхування страхувальником і застрахованим виступають різні особи. Наприклад, в страхуванні від нещасних випадків, страхувальником є організація або підприємство, а застрахованим – працівник. У відносинах страхування, страховик бере на себе відповідальність за відшкодування збитків при настанні страхових випадків.

Отже, страховий ринок, як економічна категорія, має свою, специфічну організаційну структуру, в якій сконцентровано діяльність всіх суб'єктів процесу страхування – регулятор та наглядові об'єднання, страховики, страхові посередники, професійні оцінювачі ризиків та власне самі страхувальники.

Організація діяльності практично незмінна в будь-якому страхуванні, проте існують різні його види, тому далі доцільно розглянути основну класифікаційну систему сфери страхування.

1.2 Ризикове страхування в класифікаційній системі

Класифікація страхування являє собою наукову систему поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види і ланки. Класифікаційна система

сфери страхування забезпечує наукове структурування, дозволяє побачити систему взаємопов'язаних компонентів, які ранжуються за певними ознаками. Такими ознаками зазвичай є форма проведення, форма організації, об'єкт страхування, рід небезпеки тощо.

На основі проведення аналізу різних підходів до поділу видів страхування, загальну класифікацію можна представити у вигляді єдиної системи – рис. 1.3.

За формами проведення страхування поділяється на обов'язкове та добровільне. Обов'язкове або примусове страхування проводиться на законній основі та не залежить від волевиявлення сторін (наприклад, обов'язковим в Україні є страхування військовослужбовців, суддів, пожежної служби). У випадках, коли страхувальником виступає держава і сплата страхових внесків здійснюється за рахунок коштів бюджету, таке обов'язкове страхування називають державним обов'язковим страхуванням. Інакше кажучи, ініціатором в обов'язковому страхуванні виступає держава в цілях забезпечення суспільних інтересів. На основі законодавчих актів встановлюються його види, умови та правила проведення, здійснення, визначається коло страхових організацій, що мають право проводити обов'язкове страхування. В Україні законом «Про страхування» передбачено 49 видів обов'язкових видів страхування [29].

Добровільне страхування засноване на основі взаємного волевиявлення сторін та здійснюється на основі договору між страховиком і страхувальником. Правила встановлює страхова компанія з урахуванням чинного законодавства. Його організація здійснюється на основі дії принципів добровільності, вибірковості охоплення, терміновості. Добровільним страхуванням в Україні є 23 види [29], що включають накопичувальне страхування життя та інші ризикові види страхування.

Класифікація в страхуванні представляє собою наукову систему поділу на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види, ланки, які розташовуються так, що кожна наступна ланка є частиною попередньої, тому добровільне та обов'язкове страхування має свої підвиди або групи [18].

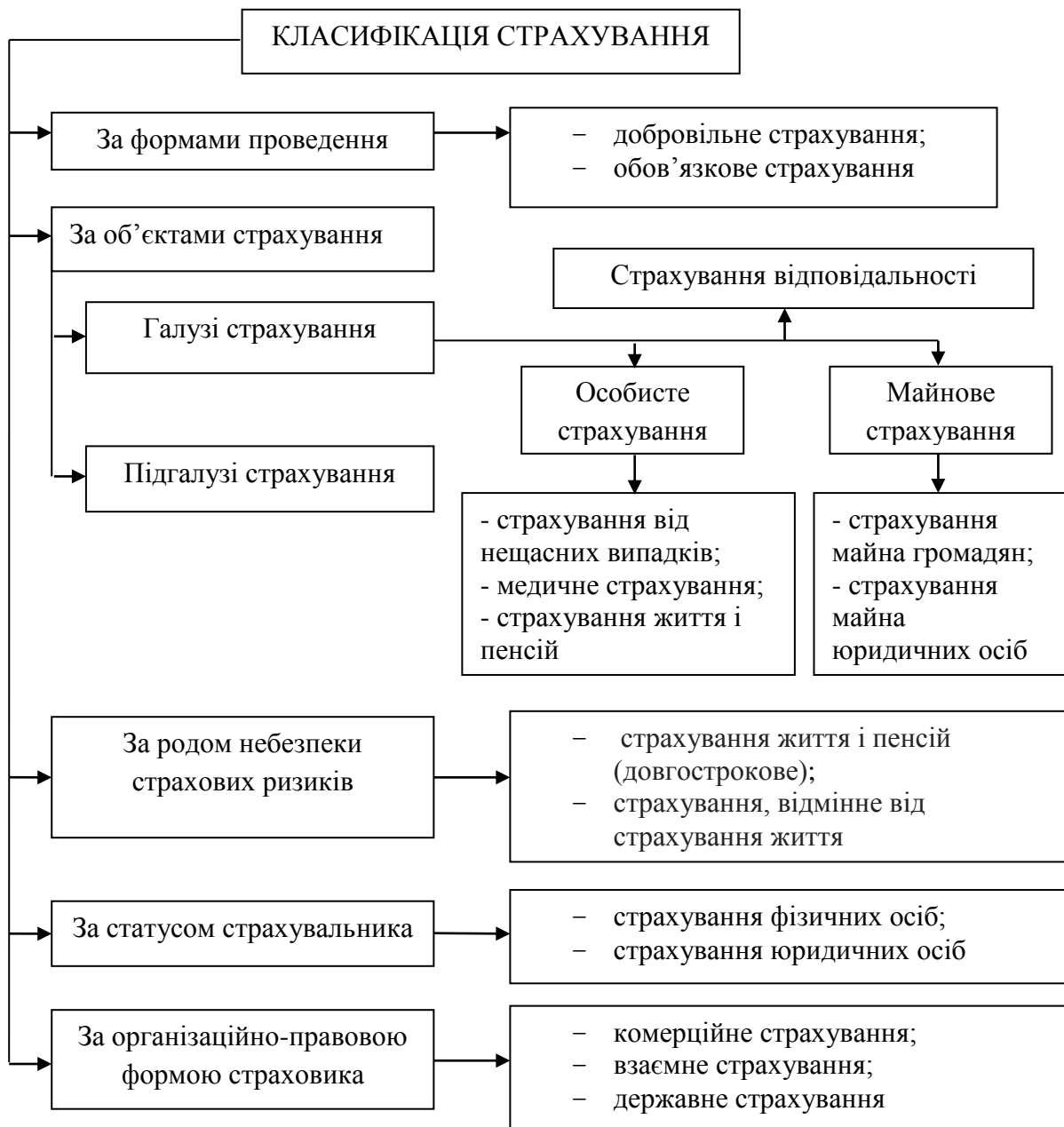

Рисунок 1.3 – Класифікація страхування

В Україні виділяють три групи страхування за об'єктами, які відображають галузі страхування:

- особисте страхування;
- майнове страхування;
- страхування відповідальності.

Загальноприйнятою, як в західній практиці, так і на вітчизняному ринку, є класифікація видів страхування за родом небезпеки або у відповідності до

спеціалізації страховика. Дана класифікація використовується Європейським Співтовариством з 1978 року, відповідно до якої (рис.1.4), всі страхові компанії поділяються на дві великі групи: компанії, що надають послуги з страхування життя (life insurance) та компанії, які займаються іншими видами страхування, відмінними від страхування життя (non-life insurance) [41]. Страхування життя або накопичувальне страхування відрізняється довгостроковістю, регулярним (протягом всього терміну страхування) внесенням страхувальником страхових премій і забезпечення виплати капіталу страховиком.

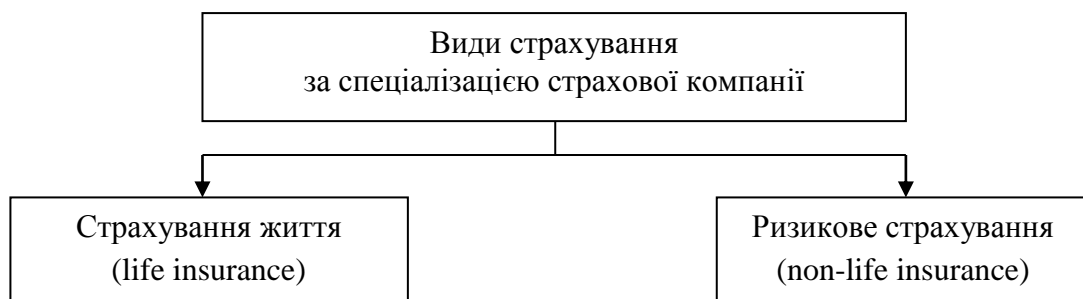

Рисунок 1.4 – Основна класифікація видів страхування за спеціалізацією страховика

«Non-life» страхування називається ризиковим або загальним видом страхування – це страхові послуги, які визначають страхові випадки, що характеризуються великим ступенем ризику. Його можна визначити як будь-яке страхування, яке не пов'язане зі страхуванням життя. Ризикове страхування передбачає ймовірність настання шкідливих або несподіваних страхових випадків, що включають втрату чи пошкодження застрахованих активів, травму чи смерть особи. В залежності від конкретного ризику, ступеня ймовірності його настання, з урахуванням відповідних тарифних ставок розраховується страхова сума, яку має сплатити страхувальник.

Варто зазначити, що в Україні страховим компаніям забороняється одночасно вести діяльність, що спеціалізується на накопичувальному страхуванні та іншими ризиковими видами [16]. Це пояснюється тим, що специфіка надання послуг цих двох напрямків абсолютно відрізняється одна від одної. І навіть якщо

страхова компанія бажає надавати послуги з life та non-life страхування, це мають бути зареєстровані дві окремі страхові компанії.

Прикладами загального або ризикового страхового полісу є поліси власників будинків, поліси автомобільного страхування, морське страхування, покриття збитків від пожежі, лиха, крадіжок, страхування подорожей [21]. Зараз все більш актуальним стає також ризик, пов'язаний з кібербезпекою, проте визначити величину збитку, спричиненого інцидентами в Інтернеті, дуже важко, так само як і встановити ймовірність виникнення цих ризиків.

Ризикове страхування характеризується певними особливостями, а саме:

- сума, зазначена в полісі, є страховою сумою, яка на протязі періоду страхування символізує максимальну відповідальність страховика за виплатами;

- період дії страхового полісу не пов'язаного із життям, зазвичай короткий, до одного року, при цьому страховий внесок зазвичай сплачується одноразово (у відсотках від страхової суми). Тривалість може бути більшою залежно від конкретного виду страхування;

- премія за полісом виплачується безпосередньо до того, як страхова компанія відає поліс. Коли компанія отримує заявку на страхування, відразу оцінюють пов'язані ризики залежно від типу необхідного покриття. Наприклад, при медичному страхуванні вік, історія хвороби та поточний медичний статус людини будуть враховані при підготовці страхового полісу;

- будь-яку претензію страхова компанія повністю не забезпечує, у певних видах страхування передбачено франшизу – частину невідшкодованих збитків, що вираховують зі страхової суми і яку фактично платить страхувальник у разі настання страхових випадків;

- обумовлене договором страхове відшкодування виплачується страховиком, якщо протягом терміну дії договору передбачений ним страховий випадок відбудеться [38].

Переваги ризикових видів страхування:

- у медичному страхуванні фінансова допомога надається під час надзвичайної ситуації;

– водіям за законом обов'язково придбавати поліс автостраховання (ОСЦПВВНТЗ або «автоцивілка»), що передбачає компенсацію, яка буде виплачена третій особі у разі пошкодження майна або заподіяння шкоди здоров'ю чи життю;

– страхування житла покриває житлове майно страхувальника від багатьох непередбачуваних випадків, таких як пожежа, крадіжка, стихійні лих;

– плани туристичного страхування передбачають вирішення таких проблем, як втрата багажу, нещасні випадки, втрата документів;

– комерційне страхування корисне компаніям щодо страхування виплат працівникам, страхування продавців, майнового та морського страхування.

Таким чином, розподіл видів страхування дозволяє визначити правила поведінки сторін – учасників страхового ринку в процесі реалізації своїх прав і обов'язків. Ризикові види страхування оцінюють ризик настання несподіваних подій, які можуть спричинити збитки особі, або завдати шкоди її майну, здоров'ю чи життю. Страхові компанії передбачають більшість ризиків, оцінюють ймовірність настання страхових подій та їх вплив, а потім відповідно розраховують премію. Сьогодні страхові компанії, що спеціалізуються на ризикових видах страхування відіграють важливе місце у забезпеченні соціального захисту населення, оскільки намагаються мінімізувати втрати від настання суспільно-небезпечних випадків.

Оскільки більшу частку на ринку все ж таки займають страховики з ризикових видів страхування, було виявлено необхідність у проведенні аналізу сучасного стану ризикового страхового ринку в Україні, досліджено основні показники розвитку та оцінено діяльність одного з представників ризикового страхового бізнесу.

1. СУЧАСНИЙ СТАН РИЗИКОВОГО СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

2.1 Аналіз основних показників розвитку ринку non-life страхування

Страховий ринок забезпечує фінансовий та соціальний захист населення, стає важливим інвестиційним ресурсом для економіки, звільняє державу від витрат, до яких призводять певні ризики.

Сьогодні страховий ринок України перебуває в нелегкому становищі. Темпи приросту внесків скорочуються, збитковість зростає, страховики відчують тиск з боку фондових ринків, коливання курсів валют, розширення санкцій та в цілому економічна ситуація в країні створюють додаткові бар'єри для розвитку страхового ринку [17]. Проте, затребуваність страхових послуг зростає, незважаючи на проблеми, що виникають в даній галузі.

На рис. 2.1 представлено динаміку суб'єктів non-life страхування – страхових компаній, що здійснюють страхування видів, інших ніж страхування життя.

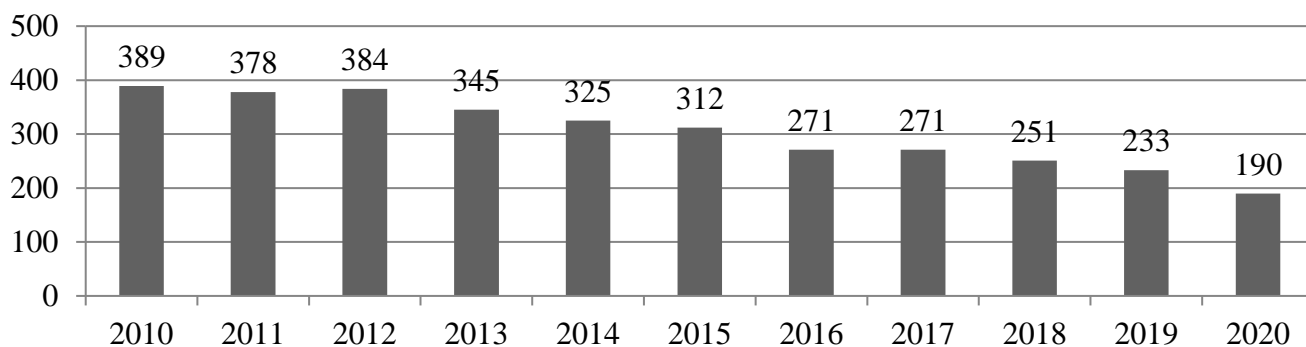

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості «non-life» страховиків за період 2010 – 2020 роки

За останні десять років кількість страховиків з ризикового страхування в Україні скоротилася на 199 компаній. Скорочення страховиків пов'язано з порушеннями нормативних вимог, що спрямовані на вдосконалення обліку страхової діяльності, підвищення її прозорості, передбачуваності та стабільності.

Таким чином, з ринку відійшли «псевдостраховики», які фактично не акумулювали грошові кошти, не надавали якісні страхові послуги, не були взмозі розраховуватися за власними зобов'язаннями та взагалі конкурувати за хоча б невеликий сегмент ринку.

Зменшення кількості страховиків за останні роки не вказує на скорочення надання страхових продуктів населенню, оскільки основна частка ринку сконцентрована в руках компаній-лідерів. В таблицях 2.1–2.3 представлені рейтинги перших 15 страхових компаній України на ринку ризикового страхування у 2020 році, складені Лігою страхових організацій [30,31].

Таблиця 2.1 – Рейтинг ТОП-15 СК «non-life» за основними показниками діяльності у 2020 році, тис. грн.

№	Назва страхової організації	Активи	Страхові резерви	Власний капітал
1	ПЗУ УКРАЇНА	2 631 523,0	1 315 023,0	786 434,0
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 778 266,0	1 065 120,0	397 583,0
3	ПРОВІДНА	725 171,0	388 861,0	295 563,0
4	АСКА	678 061,0	236 409,0	230 146,0
5	ОМЕГА	554 986,9	58 360,1	460 467,3
6	Ю.Ес.Ай	485 961,5	112 603,2	252 233,0
7	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	454 030,0	183 253,0	243 064,0
8	МОТОР-ГАРАНТ	345 043,0	65 471,0	243 276,0
9	ТЕКОМ	328 488,0	71 900,0	231 777,0
10	ВіДі-СТРАХУВАННЯ	151 189,0	93 783,0	43 967,0
11	НАФТАГАЗСТРАХ	111 868,0	10 023,0	87 315,0
12	УАСК	111 702,0	62 882,0	47 014,0
13	НІКО СТРАХУВАННЯ	69 359,0	14 266,0	49 273,0
14	АЗІНКО	63 314,0	5 583,0	46 826,0
15	ІНТЕРЕКСПРЕС	48 436,0	5 470,0	39 640,0
Всього		8 537 398,4	3 689 007,4	3 454 578,3

Страхова компанія, що зайняла перше місце за основними показниками діяльності у 2020 році стала СК «ПЗУ Україна». Обсяг активів становить 2631523 тис. грн., страхові резерви – 1315023 тис. грн., власний капітал – 786 434 тис. грн. Друге місце займає СК «Арсенал страхування», яка спеціалізується на страхуванні транспорту, нерухомості, здоров'я, подорожей та техніки. Активи компанії становлять 1778266 тис. грн., технічні резерви – 1065120 тис. грн., та власний капітал – 397583 тис. грн. В трійку лідерів потрапила також СК

«Провідна» з обсягом активів у розмірі 725171 тис. грн., страхових резервів – 388861 тис. грн. та власного капіталу – 295563 тис. грн.

Для аналізу поточного стану страхового ринку в Україні виділяють такі показники, як: страхові платежі, страхові виплати та страхові відшкодування.

Таблиця 2.2 – Рейтинг ТОП-15 СК «non-life» за рівнем страхових платежів та страхових виплат у 2020 році, тис. грн.

№	Назва страхової організації	Страхові платежі	Страхові виплати	Рівень виплат
1	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 364 805,0	485 331,0	35,56
2	ПЗУ УКРАЇНА	1 115 556,6	740 154,7	66,35
3	ПРОВІДНА	665 662,7	347 961,8	52,27
4	АСКА	601 143,5	180 081,0	29,96
5	Ю.Ес.Ай	283 210,5	117 711,1	41,56
6	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	193 541,0	70 764,0	36,56
7	ВіДі-СТРАХУВАННЯ	168 203,2	61 086,0	36,32
8	НАФТАГАЗСТРАХ	168 006,2	81 943,9	48,77
9	МОТОР-ГАРАНТ	115 168,0	17 354,0	15,07
10	ТЕКОМ	110 284,0	18 259,0	16,56
11	ОМЕГА	68 776,5	29 512,5	42,91
12	ІНТЕРЕКСПРЕС	51 584,0	19 086,0	37,00
13	НІКО СТРАХУВАННЯ	34 397,3	10 713,5	31,15
14	УАСК	15 916,5	2 047,5	12,86
15	АЗІНКО	9 286,5	107,7	1,16
Всього		4 965 541,4	2 182 113,8	43,95

За рівнем залучення страхових платежів з ризикових видів страхування перше місце займає СК «Арсенал страхування» з обсягом 1364805 тис. грн., страхових виплат компанією було проведено на суму 485331 тис. грн., рівень виплат становить 35,56 %. СК «ПЗУ Україна» зайняла друге місце за обсягом страхових платежів (115556,6 тис. грн.), хоча рівень виплат становить 66,35 % проведених на суму 740154,7 тис. грн. за 2020 рік. СК «Провідна» також увійшла в трійку лідерів за даним рейтингом. Компанія залучила страхових премій на суму 665662,7 тис. грн., здійснила страхових виплат у розмірі 347961,8 тис. грн., що становить 52,27 % від суми залучених страхових платежів.

Таблиця 2.3 – Рейтинг ТОП-15 СК «non-life» за кількістю укладених договорів у розрізі основних ризикових видів страхування у 2020 році

№	Назва страхової організації	Всього укладено договорів	Кількість укладених договорів страхування			
			Добровільне особисте страхування	Добровільне майнове страхування	Добровільне страхування відповідальності	Недержавне обов'язкове страхування
1	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	12989879	204591	144394	39688	12601206
2	ПЗУ УКРАЇНА	1172749	610241	32054	276823	253631
3	Ю.Ес.Ай	400934	104487	11567	6804	278076
4	ПРОВІДНА	313829	115221	78141	4161	116306
5	НАФТАГАЗСТРАХ	228439	228411	10	13	5
6	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	162069	39064	9146	20147	93712
7	АСКА	137616	42844	32143	6867	55762
8	МОТОР-ГАРАНТ	68338	54803	2245	22	11268
9	ОМЕГА	42683	17844	949	488	23402
10	НІКО СТРАХУВАННЯ	27751	26916	793	20	22
11	ІНТЕРЕКСПРЕС	26942	14057	39	46	12800
12	ТЕКОМ	8471	2843	5162	126	340
13	ВіДі-СТРАХУВАННЯ	5039	24	5002	13	0
14	АЗІНКО	1293	803	424	11	55
15	УАСК	181	90	85	6	0
Всього		15586213	1462239	322154	355235	13446585

Аналізуючи рейтинг «non-life» страховиків за кількістю укладених договорів у розрізі основних видів страхування, можемо спостерігати, що у 2020 році СК «Арсенал страхування» стає лідером на ринку з кількістю укладених договорів 12989879 шт., найбільше з яких укладено по недержавному обов'язковому страхуванні – 12601206 шт. Друге місце посідає «ПЗУ Україна», у структурі видів страхування якої переважає добровільне особисте страхування. Страхова компанія «Ю.Ес.Ай» усього заключила договорів 400934 шт., СК «Провідна» – 313829 шт., переважаючим видом страхування яких виступає недержавне обов'язкове страхування. СК «НАФТАГАЗСТРАХ» уклала 228439 договорів, страховий портфель цієї компанії не є диверсифікованим, оскільки в основному вона спеціалізується на добровільному особистому страхуванні.

Таблиця 2.4 – Показники перших п'яти компаній у розрізі найпопулярніших ризикових видів страхування у 2020 році, тис. грн.

№	Назва страхової організації	Страхові платежі	Страхові виплати	Рівень страхових виплат
ОСЦПВВНТЗ				
1	Ю.Ес.Ай	204 395,2	110 004,4	53,82
2	ПЗУ УКРАЇНА	189 714,8	76 097,6	40,11
3	АРСЕНАЛІ СТРАХУВАННЯ	144 328,0	69 202,0	47,95
4	ПРОСТО-СТРАХУВАННЯ	83 487,2	36 238,3	43,41
5	ПРОВІДНА	62 273,3	38 277,8	61,47
Всього		751 511,3	385 474,8	51,29
КАСКО				
1	АРСЕНАЛІ СТРАХУВАННЯ	727 980,0	301 991,0	41,48
2	ПЗУ УКРАЇНА	273 952,0	140 501,4	51,29
3	ВіДі-СТРАХУВАННЯ	167 616,6	61 086,0	36,44
4	АСКА	70 596,9	23 863,0	33,80
5	ПРОВІДНА	66 269,0	39 373,2	59,41
Всього		1 430 486,6	618 491,6	43,24
Добровільне медичне страхування				
1	ПРОВІДНА	490 036,9	266 207,7	54,32
2	НАФТАГАЗСТРАХ	167 826,1	81 939,9	48,82
3	ПЗУ УКРАЇНА	134 099,4	61 339,6	45,74
4	АСКА	74 285,5	45 260,0	60,93
5	АРСЕНАЛІ СТРАХУВАННЯ	57 293,0	21 556,0	37,62
Всього		1 074 976,9	534 612,4	49,73

Найпопулярнішим видом страхування у 2020 році стало КАСКО – добровільне страхування інтересів власника транспортного засобу. Обсяг страхових премій становить 1430486,6 тис. грн., страхових збитків сплачено на суму 618 491,6 тис. грн., що становить 43,24 % виплат.

За добровільним медичним страхуванням першими п'ятьма лідерами на ринку залучено страхових премій на суму 1074976,9 тис. грн., виплачено 534612,4 тис. грн., рівень страхових виплат становить 49,73 %.

Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ) передбачає страховий захист майна та здоров'я потерпілих внаслідок ДТП. Лідерами на ринку у 2020 році було залучено премій на суму 751 511,3 тис. грн., виплачено 385 474,8 тис. грн. збитку, тобто рівень страхових виплат 51,29 %.

Варто зазначити, що представлені вище показники відображають основну частку на ринку, проте не повністю його охоплюють, тому на рис. 2.2 та рис. 2.3 наведено структуру страхових премій та страхових виплат ринку non-life страхування за видами.

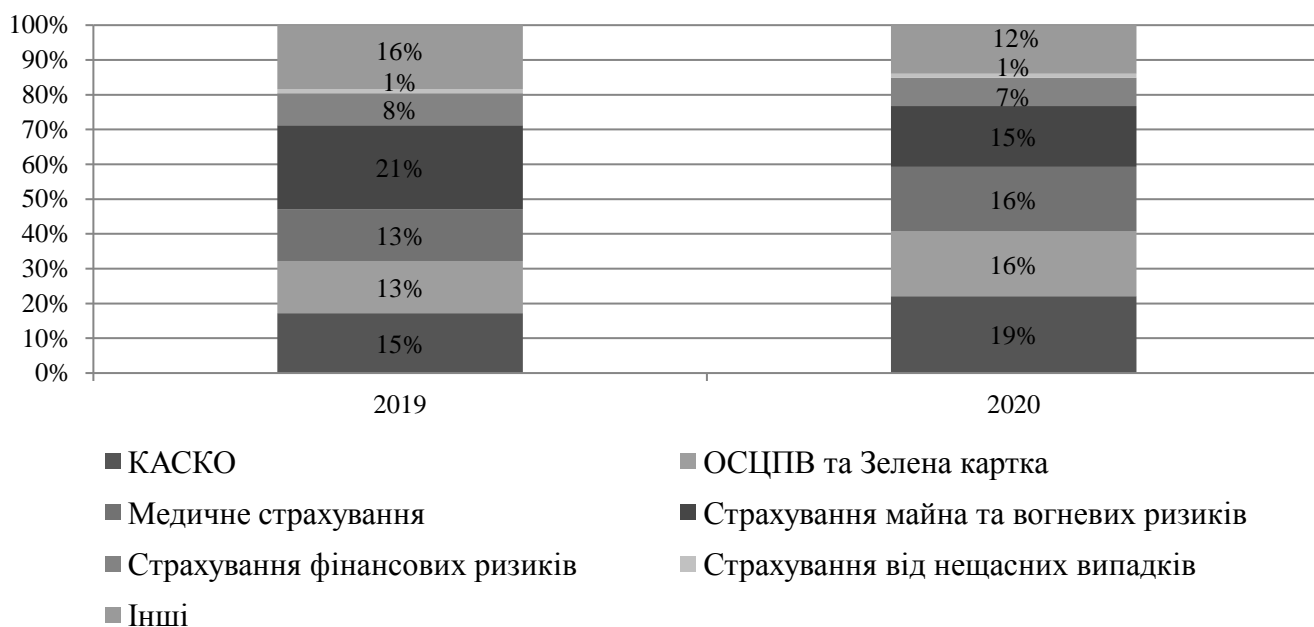

Рисунок 2.2 – Структура страхових премій ринку non-life страхування за видами у 2019 – 2020 рр.

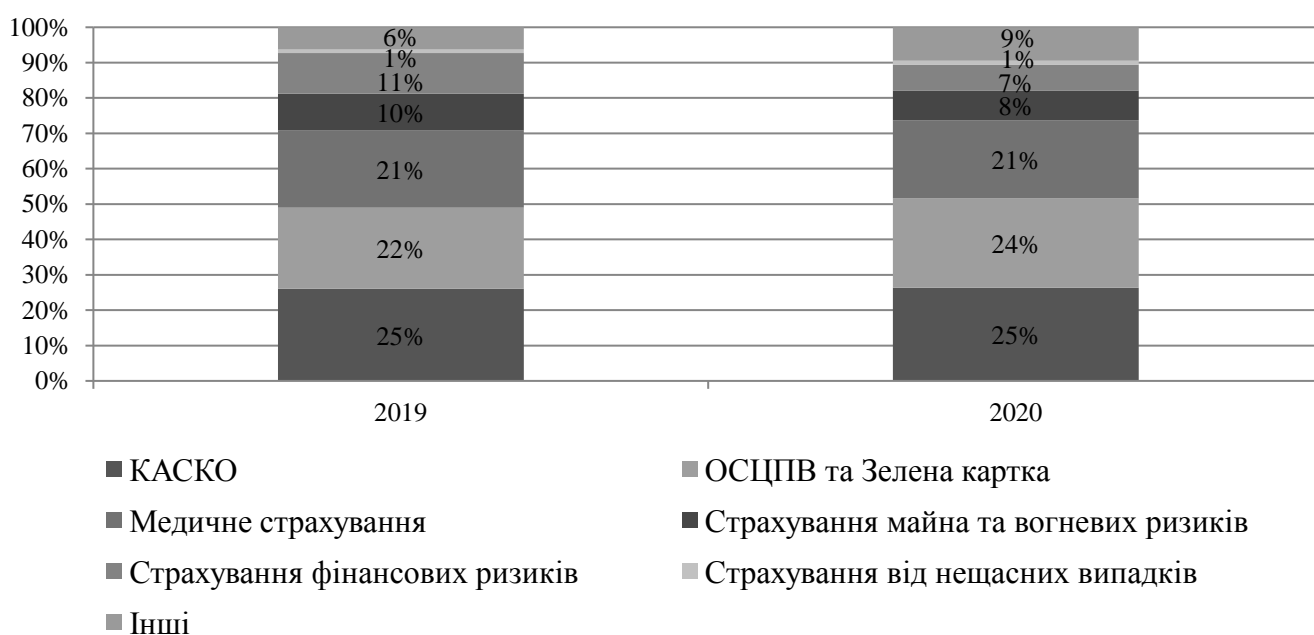

Рисунок 2.3 – Структура страхових виплат ринку non-life страхування за видами у 2019 – 2020 рр.

Найпоширенішими видами страхування залишається автострахування (КАСКО, ОСЦПВ) та особисте добровільне медичне страхування. За рік обсяги премій за цими видами зросли, лише премії зі страхування майна та вогневих ризиків значно знизилися, переважно через вихід з ринку компаній лідерів за цим напрямом.

Ринок ризикового страхування в Україні наразі показує позитивну динаміку до розвитку. Хоча кількість страхових компаній за останні десять років зменшилася, проте охоплення ринку не скоротилось. Оскільки на страховому ринку виплати забезпечуються в майбутні періоди, важливими стають такі фактори як інфляція, коливання на валютному ринку, курсові різниці. Для більш повного аналізу страхових компаній на ринку ризикового страхування виявлено необхідність оцінити діяльність однієї з компаній-лідера ринку.

2.2 Оцінка діяльності СК «Провідна» на ринку ризикового страхування

Страхова компанія «Провідна» входить у трійку лідерів за об'ємом активів на страховому ринку України. Статутний капітал підприємства становить 79 540 671 грн. і визначається як загальна сума номінальної вартості розміщених акцій [28]. Загальна кількість простих іменних акцій складає 26 513 557 штук, номінальні вартість кожної з яких складає 3 грн. На сьогоднішній день 99,999287% акцій СК «Провідна» належить амстердамській компанії International Insurance Consortium B. V. (Нідерланди) [27].

Основні фінансові показники діяльності страхової компанії за останні десять років представлені в табл. 2.5 [40].

Страхові платежі за останні десять років зросли на 236,2 млн. грн. Зменшення страхової активності населення можна спостерігати у 2013-2014 рр. та 2018-2019 рр., що збігається з посткризовими періодами в економіці України.

Таблиця 2.5 – Фінансові показники ПрАТ СК «Провідна» за період 2011-2020 рр., млн. грн.

Показник	Рік									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Виплати клієнтам	284,1	268,9	278	290,3	373,4	387,7	484,3	497,4	482,7	481
Сума страхових платежів	604,9	633,9	562,2	528,9	699,3	786,6	813,4	757,1	758,4	841,1

Страхові виплати клієнтам мають зростаючу тенденцію, у 2020 році сума виплат збільшилася на 196,9 млн. грн. у порівнянні з 2011 роком.

ПрАТ СК «Провідна» здійснює всі види страхування, у формах добровільного та обов'язкового страхування, а саме: особисте, майнове та відповідальності. Основні страхові послуги страхової компанії представлені у додатку А, згруповано за добровільними та обов'язковими видами страхування у відповідності до виданих ліцензій страховій компанії [20, 26].

Аналіз діяльності доцільно розпочати з представлення основних фінансових показників страхової компанії (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Основні фінансові показники діяльності ПрАТ СК «Провідна» за період з 2018 – 2020 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2018 - 2020 рр.,	
	2018	2019	2020	+,-	%
Загальний обсяг активів	368110	574089	715310	347200	94,32
Статутний капітал	79541	93731	93731	14190	17,84
Чистий прибуток	-247903	-21889	93849	341752	-137,86
Собівартість реалізованих послуг	-106763	-92606	-89394	17369	-16,27
Страхові премії	761381	767106	806373	44992	5,91
Страхові виплати	496900	482511	480750	-16150	-3,25

За результатами діяльності, у 2018 році надійшло страхових премій 806373 тис. грн., що на 5,91 % більше, ніж за 2018 рік. Відбулося збільшення собівартості реалізованих послуг на 17369 тис. грн. та зростання чистого прибутку на 341752 тис. грн. Загальний обсяг активів збільшився на 94,32 % і у 2020 році становив 715310 тис. грн.

Сума страхових виплат знизилась, але не значно, на 16150 тис. грн. або на 3,25 %. Статутний капітал страхової компанії змінився протягом аналізованих років, у 2018 році – 79541 тис. грн., а починаючи з 2019 року збільшився до 93731 тис. грн., це говорить про зміну складу акціонерів компанії.

Отже, за результатами фінансових показників можна зробити висновок, що компанія розвивається, залучає нових клієнтів та розширює ринок збуту страхових послуг.

При аналізі фінансово-господарської діяльності компанії, важливими є показники майнового стану (табл. 2.7), розраховані на основі річної фінансової звітності представленої у додатках Б, В, Г [32].

Таблиця 2.7 – Аналіз майнового стану ПрАТ СК «Провідна» за період 2018–2020 рр.

Показник	Роки			Зміна (+,-) за рік	
	2018	2019	2020	2019	2020
Коефіцієнт зносу основних засобів	-0,824	0,830	0,707	1,654	-0,123
Коефіцієнт придатності	1,824	0,170	0,293	-1,654	0,123
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,007	0,071	0,050	0,064	-0,021
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,035	0,014	0,069	-0,021	0,055
Коефіцієнт приросту вартості основних засобів	-0,029	0,059	-0,020	0,088	-0,079
Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів	5,495	0,183	1,405	-5,312	1,222

На основі проведених розрахунків показників, які характеризують стан та рух основних засобів компанії, можна зробити ряд висновків. Коефіцієнт зносу основних засобів збільшився. Так, якщо станом на 2018 році розмір зносу складав - 0,824, то у наступних роках показник змінився на додатне значення У 2019 році склав 0,830, а у 2020 році – 0,707, за нормативного значення < 0 , тобто відбулося збільшення рівня фізичного і морального зносу основних фондів компанії [19]. Дана ситуація свідчить про застарілий технічний стан основних засобів, підприємство не встигає оновлювати засоби, що відпрацювали.

Щодо коефіцієнт зносу та коефіцієнту придатності основних засобів, то варто відмітити, що дані коефіцієнти знаходяться у постійному взаємозв'язку. Відповідно обернено пропорційно збільшенню коефіцієнту зносу зменшується

коефіцієнт придатності, так у 2020 році коефіцієнт придатності становить 0,293. Тобто, 29 % основних засобів придатні для експлуатації, тому, необхідним є перегляд обслуговування основних засобів, або взагалі їх заміна.

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує частку нових, введених в експлуатацію основних фондів. Проаналізувавши даний показник бачимо, що 2018 році він знаходиться на рівні 0,007, тобто надходження основних засобів у даний період майже не відбувалося. У наступних роках ситуація дещо покращилася і у 2019 та 2020 році до компанії надійшло 7,1% та 5% основних засобів відповідно, що говорить про збільшення частки нових основних засобів у загальній вартості основних засобів компанії, але на зовсім незначному рівні.

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує, яка частка основних фондів, наявних на початок звітного періоду, вибула за цей період унаслідок старіння та зносу. У 2018 році даний коефіцієнт становив 0,035, а в 2019 та 2020 коефіцієнт вибуття основних засобів становив 0,014 та 0,069 відповідно. Це свідчить про підсилення вибуття основних виробничих засобів у структурі майнового стану компанії.

Стосовно коефіцієнта приросту вартості основних засобів варто сказати, що даний коефіцієнт має від'ємні значення у 2018 та 2022 році, що показує перевищення суми вибуття основних засобів над їх надходженням.

Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів за аналізований період коливався і постійно змінював свої значення, то падав від досить високого до надзвичайно низького, то знову піднімався більше 100% і у 2020 році становить 140,5%. Такий стан речей є досить позитивним явищем, адже даний показник характеризує рівень компенсації вибутих основних засобів новими.

Підсумовуючи, можемо сказати, що стан основних засобів СК «Провідна» не є стабільним, проте застарілі вибулі основні засоби компенсуються за рахунок нових введених в експлуатацію основних засобів.

Однією з характеристик стабільності страхової компанії є аналіз фінансової стійкості. В сучасних умовах розвитку ринку фінансових послуг, страхова діяльність перебуває в стадії жорсткої конкурентної боротьби, а індикатором

конкуреноспроможності виступають результати фінансової діяльності. Тому стійкий фінансовий стан страховика є запорукою його розвитку в умовах ринкової економіки.

Під фінансовою стійкістю страховика розуміють балансування доходів та витрат за страховим грошовим фондом, що формується зі страхових внесків, сплачуваних страхувальниками [23]. Крім того, аналіз фінансової стійкості характеризує структуру джерел фінансування ресурсів страхової компанії, ступінь фінансової стійкості та незалежності від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Результати розрахунку показників платоспроможності ПрАТ СК «Провідна» відображено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники платоспроможності ПрАТ СК «Провідна» за період 2018–2020 рр.

Показник	Роки			Відхилення за період, +/-
	2018	2019	2020	
Коефіцієнт автономії	0,479	0,755	1,123	0,644
Коефіцієнт фінансової залежності (фінансування)	11,067	2,915	2,448	-8,619
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,099	0,522	0,691	0,591
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	8,477	1,462	1,396	-7,081
Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом	0,944	0,919	0,896	-0,048

Коефіцієнт автономії показує як сильно залежить підприємство від кредиторів. Чим нижчий показник, тим гірша фінансова стійкість компанії і навпаки. Коефіцієнт автономії СК «Провідна» збільшився за аналізований період. Станом на 2018 рік розмір показника склав 0,479, у 2019 році – 0,755, у 2020 – 1,123, що є позитивним явищем та свідчить про зростання частини власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності.

Коефіцієнт фінансування показує скільки позикових коштів залучено на 1 грн. власних коштів вкладених в активи. Чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність від зовнішніх фінансових джерел. Нормативне значення даного

показника менше 0,5. У 2018 році перевищення власного капіталу над позиковими коштами становить 11,067, у 2019 році – 2,915, та в 2020 – 2,448. Тобто, компанія не залежить від фінансування за рахунок зовнішніх джерел, а в повній мірі забезпечує стабільну діяльність та розвиток за рахунок власних коштів.

Аналізуючи коефіцієнт фінансової стійкості, можна зробити висновок, що найбільша фінансова стійкість страхової компанії спостерігається у 2020 році. В ідеалі даний показник має бути більше одиниці і прямувати до зростання. Друга умова виконується, проте значення показника за весь аналізований період менше нормативного значення (>1). Компанія є недостатньо платоспроможною в довгостроковій перспективі, оскільки сума власного капіталу і довгострокових зобов'язань не перевищує суму пасивів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має тенденцію до спадання. За аналізований період показник зменшився на 7,081. У 2018 році даний показник склав 8,477, а у 2020 р. 1,396, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування поточної діяльності, а саме оборотних та необоротних активів.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом у 2020 році зменшився на 0,048 у порівнянні з 2016 роком та становив 0,896. Нормативне значення – більше 0,1, за весь аналізований період показник відповідає нормативу, компанія в повній мірі забезпечена власними оборотними коштами.

Дебіторська та кредиторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і пасивів. З метою аналізу стану розрахунків підприємства шляхом порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості побудована структурна діаграма (рис. 2.4).

Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості передбачає складання розрахунково-платіжного балансу. Активне сальдо матиме місце за умов перевищення величини дебіторської заборгованості над кредиторською ($ДЗ > КЗ$), пасивне сальдо – за умови перевищення величини кредиторської заборгованості над дебіторською ($КЗ > ДЗ$). Наявність кредитового сальдо в

розрахунково-платіжному балансі свідчить про те, що майбутні платежі перекрыються майбутніми надходженнями.

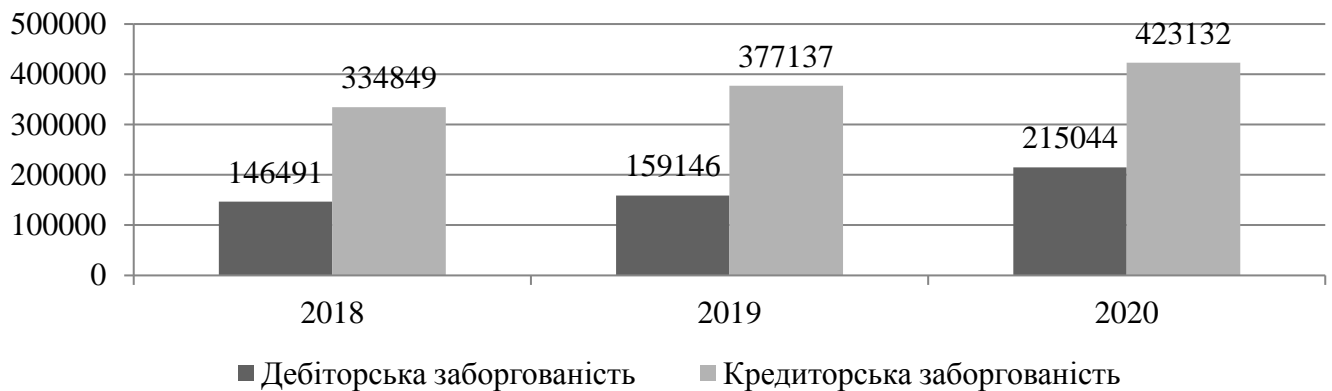

Рисунок 2.4 – Структура дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ СК «Провідна» за період 2018–2020 рр., тис. грн.

Значне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською завжди створює загрозу фінансовій стійкості компанії та призводить до необхідності залучення додаткових джерел фінансування (залучення дорогих кредитів банку). Як видно з проведеного аналізу, розрахунковий баланс протягом всього періоду має пасивне сальдо – кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, тобто сума взятих підприємством у кредит засобів є більшою за суму проданих покупцям в кредит страхових продуктів.

За товари, роботи, послуги переважає кредиторська заборгованість, тобто підприємство більше залучає ресурсів, аніж надає для використання для споживачів. Загалом, в цілому за період переважає кредиторська заборгованість, що є позитивним результатом та підтверджує, що страхова компанія раціонально використовує засоби, оскільки більше залучає в оборот, ніж одержує з обороту.

Отже, проаналізувавши фінансове становище страхової компанії «Провідна» бачимо, що майновий стан підприємства задовільний. Щодо фінансової стійкості, то у страхової компанії достатньо власних коштів для здійснення своєї діяльності. Хоча в балансі підприємства і присутня кредиторська заборгованість, проте компанія веде незалежну фінансову політику та є платоспроможною.

Для комплексної оцінки діяльності СК «Провідна» на ринку ризикового страхування проведемо аналіз в розрізі надходження страхових премій (табл. 2.9) та здійснення страхових виплат (табл. 2.10) за основними видами страхування.

Аналізуючи дані таблиці, можемо спостерігати, що загальна сума страхових премій протягом 2018–2020 років має стійку тенденцію до зростання, збільшившись на 44992 тис. грн.

Таблиця 2.9 – Надходження страхових премій (нетто) ПрАТ СК «Провідна» за основними видами страхування за період 2018 – 2020 рр.

Вид страхування	Надійшло страхових премій						Відхилення 2018-2020 рр.	
	2018		2019		2020		+/-	%
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
ОСЦПВВНТЗ	210839	27,69	127567	16,63	85044	10,55	-125795	-17,15
КАСКО	93342	12,26	88784	11,57	87609	10,86	-5733	-1,39
Страхування майна	11750	1,54	7768	1,01	6366	0,79	-5384	-0,75
Добровільне медичне страхування	384821	50,54	466132	60,77	564719	70,03	179898	19,49
Інші	60629	7,96	76855	10,02	62635	7,77	2006	-0,20
Всього	761381	100,0	767106	100,0	806373	100,0	44992	-

Найбільше зросли надходження по добровільному медичному страхуванні, які у 2020 році склали 564719 тис. грн., що на 179898 тис. грн. або на 19,49 % більше ніж у 2018 році. Надходження за обов'язковим страхуванням цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ) у 2018 році склали 210839 тис. грн., у 2019 році – 127567 тис. грн. та у 2020 році 85044 тис. грн., тобто зменшилися на 125795 тис. грн. або на 17,15%. Сума страхових премій по страхуванню КАСКО також скоротилася на 5733 тис. грн. за весь аналізований період. Дана тенденція спостерігається через міграційні процеси в державі та скорочення попиту на вітчизняному ринку авто.

В загальній структурі найбільш питому вагу серед надходження страхових премій займає добровільне медичне страхування: 50,54 % у 2018 році, 60,77% у 2018 році та 70,03 % у 2020 році. Друге місце займає обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів з

часткою 27,69%, 16,63% та 10,55 % відповідно за останні три роки. Третє місце посідає страхування на випадок пошкодження або викрадення – КАСКО та найменшу частку займає страхування майна.

Динаміка страхових виплат за основними видами страхування страхової компанії «Провідна» за останні три роки представлено в табл..

Таблиця 2.10 – Страхові виплати ПрАТ СК «Провідна» за основними видами страхування за період 2018 – 2020 рр.

Вид страхування	Страхові виплати						Відхилення 2018-2020 рр.	
	2018		2019		2020		+/-	%
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
ОСЦПВВНТЗ	142980	33,26	71072	13,43	47912	10,20	-95068	- 23,06
КАСКО	74515	17,34	64616	12,21	57929	12,33	-16586	- 5,00
Страхування майна	6910	1,61	12749	2,41	152	0,03	-6758	- 1,58
Добровільне медичне страхування	184269	42,87	375097	70,85	357503	76,10	173234	33,24
Інші	21178	4,93	5861	1,11	6262	1,33	-14916	- 3,59
Всього	429852	100,00	529395	100,00	469758	100,00	39906	-

Найбільшу питому вагу у структурі страхових виплат займає добровільне медичне страхування – 42,87 % (184269 тис. грн.) у 2018 році, 70,85% (375097 тис. грн.) у 2019 році та 76,10% у 2020 році (357503 тис. грн.). Також вагому частку займають страхові виплати по ОСЦПВВНТЗ – 33,26 % (142980 тис. грн.) у 2018 р., 13,43 % (71072 тис. грн.) у 2019 році та 10,20% (47912 тис. грн.) у 2020 році. Аналогічно як за страховими преміями, виплати за видом страхування КАСКО на третьому місці в загальній структурі страхових виплат компанії – 12,33% (57929 тис. грн.) станом на 2020 рік, що на 5% менше ніж у 2018 році. Найменшу вагу в структурі страхових виплат займає страхування майна – 0,03 % (152 тис. грн.) у 2020 році. Загальна сума страхових виплат по всіх видах страхування має тенденцію до зростання. Так у 2020 році загальна сума виплат складає 469758 тис. грн., що на 39906 тис. грн. більше ніж у 2018 році.

Таким чином, обсяг залучених страхових премій СК «Провідна» показує перевищення над сумою страхових виплат. Компанія максимально ефективно

здійснює господарську діяльність, має достатньо диверсифіковану структуру страхового портфеля, що дає можливість зменшити фінансові ризики. Зростання обсягу залучення страхових премій показує, що СК «Провідна» розширює клієнтську базу. Це дає підстави стверджувати, що попит на послуги з ризикових видів страхування на українському ринку також зростає.

2.3 Проблеми та напрямки розвитку страхового ринку в Україні

З моменту проголошення України незалежною державою пройшло доволі багато часу, з того моменту розпочався також й незалежний розвиток страхової галузі. У зв'язку з демонополізацією страхового ринку, почалося стрімке зростання кількості компаній та розширення видів страхування на ринку.

Для формування та закріпленню позицій страхової індустрії України необхідно виявити невирішені питання та перешкоди на шляху до її сталого розвитку.

Так, у ході дослідження було виявлено, що основними причинами недостатнього розвитку українського ризикового страхового ринку є:

- низька зацікавленість в страхуванні через недостатню платоспроможність населення. Дана ситуація викликана тим, що в країні переважає середній клас з низьким рівнем обізнаності переваг страхування;

- недосконалість законодавства щодо обов'язкових видів страхування. В українському законодавстві присутня достатньо велика кількість економічно не доцільних видів обов'язкового страхування, що сприймається населенням як зарегульованість ринку з боку держави;

- недостатня капіталізація та низька ліквідність страховиків;

- великий об'єм страхових премій, що відтікає за кордон за договорами перестраховання, оскільки щороку збільшується частка перестраховиків-нерезидентів;

- нерозуміння страхувальниками потреби в добровільних видах страхування та відсутність мотивації у придбанні таких полісів у суб'єктів підприємницької діяльності;

- недостатній рівень правового забезпечення медичного страхування;

- податкове навантаження суб'єктів господарювання через інструменти страхового ринку;

- збільшення адміністративного тиску – умовах кризових явищ жорсткішими стають вимоги до страховиків в контексті формування резервів та її структури. Постійний тиск приводить до тінізації грошових потоків та відтоку капіталу за кордон;

- недосконале регулювання страхового посередництва та невисокий рівень страхової культури населення призводить до поширення шахрайств та неконкурентних способів ведення діяльності;

- невідповідність певних пунктів вітчизняного законодавства вимогам міжнародних стандартів.

Поряд із проблемою законодавчого характеру щодо обов'язкових видів страхування спостерігається недостатній рівень контролю держави в страховій сфері та зменшена її участі у страхових відносинах. Такого роду тенденція є актуальною у зв'язку з продажем державної частки в страхових компаній та активним збільшенням кількості недержавних страхових компаній. Через це, послаблення державного контролю спричиняє розвиток та використання різноманітних страхових махінацій на ринку, що веде до тінізації цього сектора. Україна з 2001 по 2004 роки вже була в «чорному списку» FATF, тому нагальним для органів державної влади є вирішення даної проблеми.

Недостатній рівень довіри до фінансових інститутів в Україні як підприємницького середовища, так і населення загалом, зумовлений

нестабільністю фінансово-кредитної сфери в умовах кризових явищ, що спостерігаються в нашій державі систематично з певною періодичністю.

Якщо розглядати послуги страхування як специфічного товару, то його ціна має базуватися шляхом формування попиту та пропозиції таким чином, щоб досягти оптимального балансу між вартістю послуг та здатністю страхувальників придбати її.

Рівень довіри до страхового ринку потрібно підвищувати поступово через державний нагляд за платоспроможністю та фінансовою стійкістю страховиків. Обізнаність населення щодо страхової культури можна також підвищити за допомогою інформаційної кампанії в засобах масової інформації, де можливо оприлюднювати звітні показники та рейтинги страхових компаній.

Зараз в Україні почався етап реформаційних перетворень, який зачепив і страховий ринок. Згаданий раніше в першому розділі, закон «про спліт» («Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг») встановив, що тепер нагляд та контроль за діяльністю небанківських фінансових установ, в тому числі страхових компаній, здійснює Національний банк України. Пріоритетним завданням НБУ на наступні роки є забезпечення платоспроможності страхового ринку. На ринку мають залишитися лише відповідальні страховики, які в змозі розрахуватися за своїми зобов'язаннями по страхових виплатах. Останні перевірки звітності страхових компаній (за друге півріччя 2020 року) показали, що у зоні ризику знаходяться майже 60 страховиків (46 з них порушують нормативи, 15 не подали фінансову звітність взагалі) [35].

Верховною Радою України 29 березня 2021 року одержано проєкт закону № 5315 «Про страхування». Новий закон має підвищити прозорість, стійкість та капіталізацію страхового ринку. Передбачаються зміни в таких основних напрямках [24]:

1. Ліцензування страховиків – у відповідності до міжнародної практики має відбутися перехід від надання ліцензій на ведення діяльності з окремих видів страхування до ліцензування за класами. Ліцензія буде надаватися компанії на

страхування за класами страхування життя (life), або за класами ризикового страхування (non-life). Одночасно страховики не зможуть бути ліцензовані за двома видами класів. Законом планується виділити 5 класів для life-страхування та 18 класів для non-life страховиків.

2. Нові вимоги до входу страховика на ринок – планується суттєво посилити стандарти ліцензування страхових компаній, страховики мають вести прозору діяльність, розкривати інформацію щодо істотної участі всіх власників, НБУ буде здійснювати погодження власників істотної участі в обов'язковому порядку. Також при реєстрації страхові компанії повинні будуть надавати плани діяльності на три роки. Нові вимоги до статутного капіталу встановлені в таких розмірах: для non-life страховиків 32 млн. грн. та 48 млн. грн. – для страхування життя.

3. Регламентація вимог до виходу компаній з ринку має на меті захисти права споживачів страхових послуг і забезпечити максимально можливий обсяг виконання страховиками своїх зобов'язань.

4. Диференційований підхід до платоспроможності страховиків – передбачає додержання принципів Solvency I (спрощений) та Solvency II (базовий). Страховик повинен виконувати вимоги щодо мінімального розміру капіталу (MCR) та капіталу платоспроможності (SCR).

5. Ризик-орієнтований підхід під час регулювання та нагляду за страховиками – оцінка платоспроможності, стійкості та виявлення існуючих та потенційних ризиків.

6. Вимоги до договорів страхування та реалізації страхових продуктів – передбачають обов'язкове розкриття всієї необхідної інформації та відомостей.

7. Регулювання діяльності страхових посередників – встановлюватимуться нові вимоги до страхових посередників (брокерів та агентів).

Таким чином, запропоновані Урядом рекомендації та вимоги по напрямках, що визначені в законопроекті мають стимулювати розвиток страхового ринку в Україні, забезпечити прозорість діяльності страховиків у відповідності до вимог Європейського Союзу у рамках Угоди про асоціацію з ЄС, а також принципам Міжнародної асоціації органів страхового нагляду (IAIS).

ВИСНОВКИ

В умовах функціонування економічних відносин, які виникають між суб'єктами фінансової системи, все частіше постає питання ефективного захисту від подій, що мають високий ступінь ризику. Під ризиком розуміється певна подія, на випадок настання якої заключають договір страхування, причому вона повинна мати ознаки випадковості та ймовірності настання.

Характеристика теоретичних засад ризикового страхування дала змогу з'ясувати, що страховий ринок, як економічна категорія, являє собою систему економічних відносин щодо захисту майнових та особистих інтересів суб'єктів громадянського права при настанні певних подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів (страхових резервів), що формуються страховиками шляхом сплати страхових внесків (страхових премій). Страховий ринок має свою, специфічну організаційну структуру, в якій сконцентровано діяльність всіх суб'єктів процесу страхування – регулятор та наглядові об'єднання, страховики, страхові посередники, професійні оцінювачі ризиків та страхувальники.

На основі проведення аналізу різних підходів до поділу видів страхування було виділено загальну класифікаційну систему. За родом небезпеки або у відповідності до спеціалізації страховика розмежовують компанії, що надають послуги із страхування життя та компанії, які займаються іншими видами страхування, відмінними від страхування життя. «Non-life» страхування називається ризиковим або загальним видом страхування – це страхові послуги, які визначають страхові випадки, що характеризуються великим ступенем ризику. Сьогодні страхові компанії, що спеціалізуються на ризикових видах страхування відіграють важливе місце у забезпеченні соціального захисту населення, оскільки намагаються мінімізувати втрати від настання суспільно-небезпечних випадків.

Аналіз сучасного стану ризикового страхового ринку в Україні показав, що за останні десять років кількість страховиків, що надають послуги з даних видів страхування скоротилася на 199 компаній. Хоча кількість страхових компаній за

останні десять років зменшилася, охоплення ринку не показує спадаючої тенденції. Оскільки основна частка ринку сконцентрована в руках компаній-лідерів, було продемонстровано рейтинги ТОП-15 «non-life» страховиків за основними показниками розвитку. Так за обсягом активів, страхових резервів та власним капіталом першою трійкою лідерів рейтингу є «ПЗУ Україна», «Арсенал страхування» та «Провідна». Аналогічні позиції дані страхові компанії займають і в рейтингу за розміром страхових платежів та страхових виплат. Основним видом страхування, що переважає на ринку «non-life» страхування є авто страхування (КАСКО, ОСЦПВ та Зелена карта). Також значно користуються популярністю медичне страхування та страхування майна.

У ході оцінки діяльності одного з представників ризикового страхового бізнесу, а саме СК «Провідна» було з'ясовано, що страхові платежі компанії за останні десять років зросли на 236,2 млн. грн., а сума виплат у 2020 році збільшилася на 196,9 млн. грн. у порівнянні з 2011 роком. Результати аналізу майнового стану компанії демонструють, що стан основних засобів не є стабільним, проте застарілі вибулі основні засоби компенсуються за рахунок введення в експлуатацію нових. Коефіцієнтна оцінка фінансової стійкості показала, що у страхової компанії достатньо власних коштів для ведення своєї діяльності, компанія не має високої залежності від кредиторської заборгованості, веде незалежну фінансову політику та є платоспроможною.

Проведене дослідження діяльності страхових компаній на ринку «non-life» страхування показало, що ринок розвивається, а потреба в страхуванні ризиків постійно зростає. Основними завданнями подальшого розвитку ринку ризикових страхових послуг для розширення попиту на ризикові страхові продукти є: забезпечення повноцінного захисту прав споживачів страхових послуг, вдосконалення та впровадження сучасних страхових технологій, вдосконалення системи внутрішнього контролю страховиків, підвищення рівня страхової грамотності населення, підвищення рівня страхової та перестрахового захисту, а також посилення ролі українського страхового ринку на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова М. М. Страхування: навчальний посібник / М.М. Александрова. – К.: ЦУЛ, 2008. – 208 с.
2. Базилевич В. Д. Страхування : навчальний посібник / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 1019 с. – ISBN 966-6698-13-87.
3. Балабанов И. Т. Страхование: учебное пособие / И.Т. Балабанов, А. И. Балабанов. – СПб : Питер, 2002. – 256 с. – ISBN 966-5896-26-7.
4. Баранова В. Проблеми функціонування страхової системи України в умовах фінансової кризи / В. Баранова // Економіст. – 2009. – № 11. – С. 21-23.
5. Бударіна Н., Ісютін С. Розвиток страхового ринку в східному регіоні. // Економіст. – Київ, 2005. – №6. – С.77-79.
6. Гаспарян А. Е. Оцінка результатів управління діяльністю страхової компанії / А.Е. Гаспарян // Страхова справа. – 2015. - №6. – С. 38-40.
7. Гинзбург А. И. Экономический анализ страхования : навчальний посібник / А. И. Гинзбург. – СПб: Питер, 2008. – 560 с.
8. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
9. Жеребко А. Є. Совершенствование финансового менеджмента рискованных видов страхования / А.Э. Жеребко. – М.: Анкил, 2013. – 128 с.
10. Журавка О. С, Пахненко О. М., Сухомлин А. А., Дослідження концентрації та конкуренції на страховому ринку України. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2019 – № 1. – Ст. 26 – 35.
11. Журавка О. С. Страхування: навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 350 с.
12. Завійська О. І. Страхові послуги: навчальний посібник / О.І. Завійська. – Л.: Компакт-ЛІВ, 2014. – 350с.

13. Загородній, А. Г. Страхування: навчальний посібник / А.Г. Загородній; – Львів. – 2004. – 104 с. – ISBN 966-7376-80-5.

14. Заїка Ю. О. Страхування: навчальний посібник / Ю.О. Заїка; - К.: Істина. – 2004. – 192 с. – ISBN 5-16-000251-0.

15. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» № 361-IX від 06.12.2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.

16. Залетов О. М. Страхування в Україні: практичні поради у питаннях і відповідях: навчальний посібник / О.М. Залетов. – К.: Центр комерційного права, 2012. – 132 с.

17. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.

18. Класифікація страхування [Електронний ресурс]: Студентська бібліотека – Режим доступу: <https://buklib.net/books/24927/>.

19. Кривошлик Т. Д. Страхування майна громадян /Т.Д. Кривошлик // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 131-136.

20. Ліцензії Провідної [Електронний ресурс] / Офіційний сайт підприємства ПрАТ «СК «Провідна» – Режим доступу: <https://www.providna.ua/company/licenziyi-providnoyi>

21. Мошенський С. З. Особливості функціонування страхових компаній на фінансовому ринку України / С. З. Мошенський // Страхування. – 2007. – № 9. – С. 23 – 29

22. Налукова, Н. Фінансова діяльність страховика: концептуальні засади теорії і практики / Н. Налукова, М. Бадида // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 2. – С. 105-117.

23. Ненно І. Економічна сутність фінансової стійкості страхових компаній / І. Ненно, А. Зубаль // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – № 4 (9). – С. 260–263.

24. Новий закон про страхування [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/noviy-zakon-pro-strahuvannya-pidvischit-prozorist-kapitalizatsiyu-ta-stiykist-strahovogo-rinku>.

25. Попова І.В. Фінансовий контроль страхових організацій: дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: 08.00.08 / І.В. Попова. – Київ, 2015.

26. Правила страхування [Електронний ресурс] / Офіційний сайт підприємства ПрАТ «СК «Провідна» – Режим доступу: <https://www.providna.ua/company/pravila-strakhuvannya>

27. Приватне акціонерне товариство «Страхова Компанія «ПРОВІДНА» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ) або Stock market infrastructure development agency of Ukraine (SMIDA) – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/participant/23510137>

28. Про загальну інформацію [Електронний ресурс] / Офіційний сайт підприємства ПрАТ «СК «Провідна» – Режим доступу: http://www.providna.ua/uk/content/zagalna_info

29. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 року № 86/96-ВР [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

30. Рейтинг страхових компаній України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт «Форіншурер» – Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/>

31. Ризикове страхування [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Ліги страхових організацій України – Режим доступу: <http://uainsur.com/announcements/>

32. Річні звіти [Електронний ресурс] / Офіційний сайт підприємства ПрАТ «СК «Провідна» – Режим доступу: <https://www.providna.ua/company/richni-zviti>

33. Сіренко О. М. Страхування XXI століття або про тенденції розвитку страхового ринку України / О.М. Сіренко // Дзеркало тижня. – 2008. – №15. – С.34-38.

34. Слюсаренко О. Концептуальні засади державної політики розвитку майнового страхування / О. Слюсаренко // Страхова справа. – 2010. – № 2. – С. 2-7.

35. Страховой рынок: нарушители нормативов пристегните ремни [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2021/04/1/672527/>.

36. Супрун, Л. Інститут страхового та перестрахового брокера в Україні: реалії та перспективи / Л. Супрун // Юридичний журнал. – 2011. – № 10. – С. 117-120.

37. Тендериць С. В. Забезпечення платоспроможності вітчизняних страховиків: європейський досвід / С. В. Тендериць // Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, молодих вчених «Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків в умовах глобалізації», 12.04.2016 р. – С. 193-194.

38. Турко В. В. Дослідження рівня страхових виплат та ризику їх зміни на страховому ринку України. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository – 2013. – Ст. 362 – 367 – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22877/1/52-362-367.pdf>

39. Уманців Ю.М., Дворак М.С. Конкурентна політика на ринку страхових послуг України / Ю.М. Уманців, М.С. Дворак // Фінанси України. – 2008. – №4. – С.104 – 108

40. Фінансові показники [Електронний ресурс] / Офіційний сайт підприємства ПрАТ «СК «Провідна» – Режим доступу: <https://www.providna.ua/company/finansovi-pokazniki>

41. Фурман В. Світові тенденції розвитку ринку страхових послуг / В. Фурман // Економіст. – 2009. – № 8. – С. 50-53.

42. Шірінян Л. В. Страховий менеджмент [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів спеціальності 7.03050801, 8.03050801 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Л. В. Шірінян. – К.: НУХТ, 2014. – 143 с. – Режим доступу: <http://library.nuft.edu.ua/ebook/file/48.36.pdf>.

43. Якимчук Н. Ю. Дослідження ринку страхових послуг в Україні / Н.Ю. Якимчук, В. Л. Карпенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6, Т. 4. – С. 177–184.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рисунок А.1 – Основні страхові послуги ПрАТ СК «Провідна»

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Баланс (звіт про фінансовий стан) ПрАТ СК «Провідна» за 2017–2020 роки, тис. грн.

Актив	Код рядка	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	8966	7702	6 620	6327
первісна вартість	1001	16211	16483	16957	18049
накопичена амортизація	1002	-7245	-8781	10337	11722
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	0
Основні засоби	1010	10585	8557	14563	17654
первісна вартість	1011	62298	58228	66167	63475
знос	1012	-51713	-49671	51604	45821
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0	0
накопичена амортизація	1017	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	562	687	629	595
інші фінансові інвестиції	1035	75639	0	182333	182196
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	153017	69469	260856	260267
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	1386	996	600	526
Виробничі запаси	1101	0	0	0	0
Незавершене виробництво	1102	0	0	0	0
Готова продукція	1103	0	0	0	0
Товари	1104	0	0	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	106276	129680	146051	201220
Дебіторська заборгованість по розрахункам:					
за виданими авансами	1130	323	289	239	307
з бюджетом	1135	1281	2155	1355	667
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	1314	824	1534	943
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0	0

Продовження таблиці Б.1

Актив	Код рядка	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	18052	13543	9967	11907
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0	175062
Гроші та їх еквіваленти	1165	342147	150319	149060	59053
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0	0	0
Усього за розділом II	1195	506943	298641	313233	455043
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0
Баланс	1300	659960	368110	574089	715310
Пасив					
I. Власний капітал					
Зареєстрований капітал	1400	79541	79541	93 731	93 731
Капітал у дооцінках	1405	3397	3 263	2 899	4 276
Додатковий капітал	1410	507313	507 313	679 067	679 067
Резервний капітал	1415	468	468	468	468
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-309421	-557 324	-579 570	-486 637
Неоплачений капітал	1425	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0
Усього за розділом I	1495	281298	33261	196 952	292 178
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	746	716	636	939
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	1 752	4 320
Довгострокові забезпечення	1520	15177	5499	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	327491	318156	351 875	375 913
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0	0
Promissory notes issued	1605	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	4 097	4 096
товари, роботи, послуги	1615	13808	851	408	820
розрахунками з бюджетом	1620	4366	3423	3 502	4 466
у тому числі з податку на прибуток	1621	4366	3423	3 502	4 466
розрахунками зі страхування	1625	0	0	0	0
розрахунками з оплати праці	1630	3314	20	2 848	3 936

Продовження таблиці Б.1

Пасив	Код рядка	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
за одержаними авансами	1635	0	0	0	0
з учасниками	1640	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	1124	84	0	11 751
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	56	405	60	23
Усього за розділом III	1695	51171	16693	25 262	47 219
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0
Баланс	1900	659960	368110	574 089	715 310

Додаток В

Таблиця В.1 – Звіт про фінансові результати ПрАТ СК «Провідна» за 2018–2020 роки, тис. грн.

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ				
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	0	0	0
Чисті зароблені страхові премії	2010	761381	767106	806373
Премії підписані, валова сума	2011	757068	758412	841116
Премії, передані у перестраховання	2012	-5642	4236	3515
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	9733	-13299	31236
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	222	-369	8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-106763	92606	89394
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-496900	482511	480750
Валовий:				
прибуток	2090	157718	191989	236229
збиток	2095	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-10104	-46884	10992
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-10105	-50845	10070
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	1	3961	922
Інші операційні доходи	2120	116963	85813	47513
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0	0
Адміністративні витрати	2130	-65734	47818	47651
Витрати на збут	2150	-278	163	420
Інші операційні витрати	2180	-313258	183981	154438
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	0

Продовження таблиці В.1

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190	0	0	92225
збиток	2195	-114693	1044	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220		3370	27823
Інші доходи	2240	4557	315	128
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0
Фінансові витрати	2250	0	1337	996
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0
Інші витрати	2270	-115483	454	104
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290	0	850	119076
збиток	2295	-225619	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-22284	-22739	-25227
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350	0	0	93849
збиток	2355	-247903	21889	0
II. СУКУПНИЙ ДОХІД				
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-164	-444	1679
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0	0
Інший сукупний дохід	2445		0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-164	-444	1679
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	30	-80	302
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-134	-364	1377
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-248037	-22253	95226
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ				
Матеріальні затрати	2500	4240	2681	2691
Витрати на оплату праці	2505	105959	95491	107969
Відрахування на соціальні заходи	2510	25037	20851	20375
Амортизація	2515	3578	9386	8605
Інші операційні витрати	2520	854223	725554	622021
Разом	2550	993037	853963	761661

Продовження таблиці В.1

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ				
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,00000	0,00000	0,00000
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,00000	0,00000	0,00000
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00000	0,00000	0,00000

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Звіт про рух грошових коштів ПрАТ СК «Провідна» за 2017–2020 роки, тис. грн.

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020
1	2	3	4	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Надходження від:				
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	0	0	0
Повернення податків і зборів	3005	-	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	0	0
Цільового фінансування	3010	1624	1174	850
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	3703	2134	10071
Надходження від повернення авансів	3020	377	238	22
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	6234	1595	1806
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	179	41	5
Надходження від операційної оренди	3040	-	0	0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	0	0
Надходження від страхових премій	3050	736136	740338	780934
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	0	0
Інші надходження	3095	31880	53277	45419
Витрачання на оплату:				
Товарів (робіт, послуг)	3100	-73285	-41946	-39861
Праці	3105	-95836	-74303	-76215
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-26234	-22604	-19375
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-47707	-40899	-42671
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-23554	-22736	-24300
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-242	0	0
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-23911	-18163	-18371
Витрачання на оплату авансів	3135	-302	-788	-303
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	-1	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	-	0	0
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	-483907	-483105	-477726

Продовження таблиці Г.1

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020
1	2	3	4	5
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	-	0	0
Інші витрачання	3190	-228485	-129654	-136515
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-175624	-5498	-46441
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	3200			
Надходження від реалізації:				
фінансових інвестицій		0	0	0
необоротних активів	3205	645	249	1
Надходження від отриманих:	3215	0	3815	25938
відсотків				
дивідендів	3220	0	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0	0
Надходження від погашення позик	3230	0	0	0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0	0
Інші надходження	3250	0	0	0
Витрачання на придбання:	3255			
фінансових інвестицій		-302	-182778	0
необоротних активів	3260	-565	-3233	-1883
Виплати за деривативами	3270	0	0	0
Витрачання на надання позик	3275	0	0	0
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0	0
Інші платежі	3290	0	0	-157066
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-222	-181947	-133010
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Надходження від:				
Власного капіталу	3300	0	186235	0
Отримання позик	3305	0	0	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0	0
Інші надходження	3340	0	0	0
Витрачання на:				
Викуп власних акцій	3345	0	0	0
Погашення позик	3350	0		
Сплату дивідендів	3355	0	0	0
Витрачання на сплату відсотків	3360	0	-1335	-973
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	-5577	-4489

Продовження таблиці Г.1

Стаття	Код рядка	2018	2019	2020
1	2	3	4	5
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0	0
Інші платежі	3390	0	-291	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	0	179032	-5462
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-175846	2583	-92031
Залишок коштів на початок року	3405	342147	150319	149060
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-15982	-3842	2024
Залишок коштів на кінець року	3415	150319	149060	59053